

ANNELERİN DONÖR SÜT ve SÜT BANKALARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Mothers' Views on Donor Milk and Human Milk Banks

Aylin Pekyigit¹(0000-0003-2923-4452), Dilek Yıldız²(0000-0001-8757-4493), Berna Eren Fidancı² (0000-0003-0157-6100), Burcu Çalık³(0000-0002-2821-5738), Özgenur Dehmen¹(0000-0001-7916-5112), Tuğba Koçak¹(0000-0001-5301-1297), Sema Altıntaş¹(0000-0002-3114-8046)

ÖZ

GİRİŞ ve AMAÇ: Birçok ülkede anne sütü bankacılığı yaygınlaşmaktadır. Türkiye’de ise geleneksel ve dini inançlar gibi nedenler ile tartışmalı bir konudur. Bu çalışmanın amacı annelerin donör süt ve süt bankacılığı konusundaki bilgi ve görüşlerini incelemektir.

GEREÇ ve YÖNTEM: Bu çalışma kesitsel, tanımlayıcı ve karşılaştırmalı bir çalışma olup 01.10.2018-30.12.2018 tarihleri arasında, bir devlet hastanesinin kadın doğum polikliniklerine başvuran, araştırmaya katılmaya gönüllü toplam 252 anne ile yürütülmüştür. Veriler, anket formu aracılığı ile yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS Statistics 21 paket programından yararlanılmıştır. Çalışma için etik kurul izni ve gerekli izinler alınmıştır.

BULGULAR: Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalaması 33±7,233 olup %47,6’sı daha önce anne sütü bankasını duymuştur. Katılımcıların %49,2’si başka annelere süt bankasından süt almaları konusunda öneride bulunabileceğini belirtmişlerdir. Fakat %43,7’si ihtiyacı olduğunda kendi bebeği için süt bankasından süt almak istemediğini bildirmiştir. Süt bankasından yararlanmak istememe nedeni olarak %67,9 oranında hastalık bulaşma endişesini göstermiştir. Annelerin %66,3’ü ise sütü veren ve sütü alan aile kayıt altına alınıp birbirlerini tanırlarsa süt bankalarının mantıklı olacağını düşünmektedirler.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Çalışma sonuçları araştırmamızla benzerlik göstermekle birlikte annelerin çoğunluğunun donör süt ve süt bankaları konusunda bilgi eksikliğinin dini ve kültürel inançların öneminden daha fazla olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Anne sütü, Donör süt, Anne sütü bankacılığı

1 Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fak., Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Çankırı

2 Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Hemşirelik Fak. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Ankara

3 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Ankara

Sorumlu yazar yazışma adresi:

Aylin PEKYİĞİT. Çankırı Karatekin Üniv, Sağlık Bilimleri Fak., Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, Çankırı

E-mail: aylinpekyigit@hotmail.com

Geliş tarihi/Received: 11.07.2019

Kabul tarihi/Accepted: 07.10.2019

Yayın hakları Güncel Pediatri’ye aittir.

Güncel Pediatri 2019;17(3):325-336

ABSTRACT

INTRODUCTION: Human milk banking is becoming widespread in many countries. In Turkey is a controversial topic with reasons, such as traditional and religious beliefs. The aim of this study was to investigate the knowledge and opinions of mothers on donor milk and milk banking.

METHOD: This study was cross-sectional, descriptive and comparative. In the study between 1th of October-30th of December 2018, a total of 252 mothers who applied to the gynecology outpatient clinics of a state hospital volunteered to participate. Data were collected through face-to-face interviews. IBM SPSS Statistics 21 package program was used to evaluate the data. Ethical Committee and related consents were taken.

RESULTS: The mean age of the mothers participating in the study was $33 \pm 7,233$ years and 47,6% had heard of the human milk bank before. 49,2% of the participants stated that they could advise other mothers to buy milk from the milk bank. However, 43,7% reported that they did not want to buy milk from their milk bank for their baby when they needed it. The mothers indicated that 67,9% of them were concerned about transmission of the disease as the reason for not wanting to benefit from the milk bank. 66,3% think that the milk banks would make sense if the family that gave milk and the milk was registered and recognized each other.

DISCUSSION and CONCLUSION: The results of the study show similarities with our research, but the majority of mothers' lack of knowledge about donor milk and milk banks is more than the importance of religious and cultural beliefs.

Keywords: Breast milk, Donor milk, Human milk banking

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün önerisi ile T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı'na göre "Bebeklerin doğumdan hemen sonra ilk bir saat içinde emzirmeye başlatılması, ilk 6 ay sadece anne sütü verilmesi ve 6. aydan sonra uygun besinlerle beraber emzirmenin 2 yaş ve ötesine kadar devam ettirilmesi" amaçlanmıştır (1, 2). Sağlıklı term bebeklerde olduğu gibi preterm ve hasta term bebeklerde de en ideal besin anne sütüdür. Herhangi bir kontrendikasyon yoksa doğumdan sonraki en kısa sürede anne sütü verilmelidir (3).

Bebeklere anne sütünün verilme nedenleri;

- Whey proteini içerir.
- Yağ, çinko, demir gibi besinlerin emilimi daha iyidir.
- Düşük böbrek solüt yükü vardır.
- Omega-3 yağ asitleri yönünden zengindir.
- Sekretuar immunglobulin A, laktoferrin gibi anti-enfektif faktörleri içerir.
- Beyin gelişimini sağlar ve nörogelişimsel sonuçlar daha iyidir (3).
- Nekrotizan enterokolit (NEK) gelişimine karşı koruyucudur (4,5).
- Prematüre retinopatisi (ROP) sıklığını ve ağır ROP'yi azaltır.
- Anne-bebek bağlanmasını sağlar.
- Geç sepsis gelişimini önler, hastane yatış süresini kısaltır.
- Adölesan dönemde lipoprotein profillerini ve kan basıncını daha ideal hale getirir (6).

NEK'yi ve geç sepsisi azaltması nedeni ile kendi annesinin sütü ile beslenemeyen bebeklere ilk seçenek olarak donör anne sütü verilmelidir. ABD'de, 3. düzey yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde, 2007-2011 yılları arasında donör sütün kullanımı %25'ten %45'e çıkmıştır. Bunun nedeni donör anne sütü kullanılarak, yenidoğanda NEK gelişim riskini azaltmaktır (4). Schanler ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada; formül süt alan preterm bebeklerde NEK insidansı %11 iken anne sütü veya donör anne sütü alanlarda %6 olarak bulunmuştur (7). Donör anne sütleri insan sütü bankası aracılığı ile elde edilebilirdir. İnsan sütü bankası, kendi annesinin sütü ile beslenemeyen bir bebeği anne sütü ile besleyebilmek için laktasyon dönemindeki başka annelerden süt toplama uygulamasıdır (8). Bu amaçla Türkiye'de anne sütü bankalarının kurulması planlanmaktadır (3,5).

Donör anne sütü verme endikasyonları arasında bebeğin beslenme intoleransının olması, intrauterin büyüme geriliğinin olması, gastrointestinal cerrahi operasyon geçirmesi, bebeğin evlat edinmesi, uyuşturucu kullanan bir annenin bebeği olması ve doğum ağırlığının 1500 gramın altında olması sayılabilir (3).

Donör anne sütünün kullanımı ile ilgili çekinceler ise süt bağışında bulunanların genellikle term bebeklerin annesi olması, buna bağılı olarak anne sütünün, protein, Ca, P ve Na açısından preterm bebekler için yetersiz kalması, donör anne sütünün pastörize edilip bebeklere verilmesi ve

pastörizasyon sırasında bazı özelliklerini yitirmesi sayılabilir (3). Anne sütü pastörizasyonunda genellikle kullanılan iki yöntem vardır. Birincisi Holder pastörizasyon olan anne sütünün 62.5°C’de 30 dakika tutulmasıdır (5). İkinci yöntem ise yüksek ısıda kısa süreli (High Temperature Short Time-HTST) pastörizasyon ile 72°C’de 5-15 saniye tutulmasıdır. Besinler genellikle Holder pastörizasyondan etkilenir. Vitamin A, D, E, B2, B3, B5, B6 ve kolin hafif etkilenirken, B1 %25, Biotin %10, C vitamini %35 azalır. Esansiyel yağ asitleri etkilenmez. Anne sütü 56°C’de ısıtılınca tüm fonksiyonel beyaz küreler, HIV/Human-T lenfosit virüsler ve bakteriler ölür (3,5). İnsan sütü bankalarına, gelen sütlerin bakteriyolojik kültürleri, pastörizasyon öncesi ve sonrası rutin olarak yapılır. Pastörize edilmiş donör sütün kullanımı, donörlerin taranması, sütün toplanması, depolanması, pastörize edilmesi ve ardından insan sütü bankaları yolu ile dağıtılması için uygun önlemlerin alınması durumunda güvenlidir (5).

Birçok ülkede yaygınlaşan anne sütü bankacılığı uygulaması, Türkiye’de geleneksel ve dini inançlar, etik sorunlar, ailelerin donör sütün güvenilirliği hakkındaki endişeleri ve bilgi yetersizliği nedeniyle tartışmalı bir konudur.

Sütannelik (Wet-Nurse), annelerin kendi bebekleri dışında başka bebekleri emzirmeleridir. Eski toplumlarda var olan bir gelenek olup birtakım dini ve sosyo-kültürel nedenlere dayalıdır. Hristiyanlık, İslam, Budizm ve Hinduizm tarafından insan sütü bağışı yapılabilir. Fakat İslam’a göre, donör annelerin emzirdiği bebekler kardeş sayılır. Birbirleri ve sütkardeşin kardeşleri ile evlenmeleri haram sayılır. Bazı Kuran ayetleri (Nisa Suresi 23. Ayet) de bu görüşü desteklemektedir (9). Bu nedenle alıcı donör anneyi tanımalı ve bilmelidir (10). Süt bankalarında ise anne sütleri bir havuzda toplanmaktadır. Ayrıca alıcının ve vericinin kimliği korunur. Bu durum da İslam’da kesinlikle yasak olan bir evlilik olasılığını mümkün kılar (11). Fakat bu inancın preterm bebekler için de geçerli olup olmadığı bilinmemektedir. Avrupa Fetva ve Araştırma Konseyi (European Council on Foreign Relations-ECFR), batılı toplumlarda yaşayan Müslümanlara özel sorunlara odaklanmak amacı ile 1997 yılında Dublin’de kurulmuştur. ECFR, Müslüman ailelerin preterm bebeklerinin de bu terapiden yoksun kalmasını istemediklerinden dolayı, 2004’te toplanmıştır. Bu toplantıda, anne sütü kullanımının dini boyutu ele alınmıştır ve preterm bebeklerde donör anne sütünün kullanımına izin veren bir kararname yayınlanmıştır. Anne sütü bankalarından övgüyle bahseden ECFR, yoğun bakımda tedavi gören preterm bir bebeğe donör sütü sağlamanın, akrabalık oluşturmadığı ve kutsal bir amaca hizmet ettiği sonucuna varmıştır. Bunun nedeni olarak da akrabalığa neden olan emzirmenin, tam olarak açıklanması gerektiğini, evliliğe dair kısıtlamaların yer aldığı Kuran ayetinde “annelik” ve “emzirmek” (Nisa 04:23) kavramlarının geçtiği, “emzirmek” kavramının memeden besleme şeklinde olduğu ve “annelik” kavramının ise anne sütü ile beslemekten ibaret olamayacağını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda akrabalık, emzirme eylemini ve anne ile yakın temasta olmayı gerektirmektedir. Ayrıca emzirme seanslarının sayısı ya da bağışçı annenin kimliği hakkında şüphe olduğunda, akrabalık oluşmamaktadır. Belirli bir dini uygulamada çelişkiye düştüğünde, İslam daha iyiye doğru olan yolu kabul etme ve inananlar için zorluk oluşturmaktan kaçınma eğiliminde olmayı önermektedir (12).

Kararnamenin yayınlanmasından sonra bazı Müslüman ülkelerde de süt bankalarının kurulması için çalışmalar başlatılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü iş birliği ile ilk kez 2012 yılında Türkiye’de süt bankalarının kurulması için Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı bir komite oluşturmuştur. Fakat evlenmeleri haram olan süt akrabaları evliliklerinin yaygınlaşacağı, kontrolünün mümkün olamayacağı endişeleri ile iptal edilmiştir (13). Buna karşılık günümüzde kanunsuz süt paylaşımı çok yaygınlaşmıştır. Bu durum yasal ve etik sorunları beraberinde getirmektedir. Sınırlı bir kaynak olan pastörilize anne sütünün paylaşımında yarar sağlama, zarar vermeme, adaletli olma, hastanın özerkliği ve sütün nasıl sağlanacağı tartışmalı bir konudur. Anne sütünün bağıışı, gönüllülük esasına dayanmalıdır ve annelerden aydınlatılmış onam alınmalıdır. Zorlama ile yapılan süt bağıışı etik değildir. Bağıışçı annenin sütü öncelikle kendi bebeğinin hakkıdır. Ayrıca donör sütün verilmesi planlanan alıcı bebeğın ailesinden de aydınlatılmış onam alınmalıdır. Donör sütün yararı, endikasyonu ve olası riskleri aileye açıklanmalıdır. Pastörize edilmemiş donör sütün, doğrudan, internet tabanlı veya gayri resmi yollarla elde edilerek kullanılması güvenli değildir. Sağlık hizmeti sağlayıcıları, gayri resmi süt paylaşımını göz önünde bulundurarak, pastörize edilmemiş insan sütünün bakteriyel veya viral kontaminasyonu, ilaç veya bitkilere maruz kalma olasılıkları hakkında danışmanlık yapmalıdırlar (5).

İnsan Sütü Bankacılığının Tarihiçesi: Sütanneliğe dair düzenlemeler kabaca M.Ö. 1800 yıllarına Babil Hammurabi Kuralları’na dayanmaktadır. Yıllara göre farklı görüşlere, tartışmalara yol açsa da 1902-1911 yılları arasında Viyana Üniversitesi Pediatri Başkanı Theodor Escherich tarafından yapılan çalışmalar, emzirilen yenidoğanların bağırsak bakterilerinin, diğer yollarla beslenen bebeklerinkinden önemli ölçüde farklı olduğunu belirtmiştir (14). Bunun üzerine 1909’da Viyana’da ilk insan sütü bankası açılmıştır (14, 15). İkinci insan sütü bankası 1910 yılında Boston’da açılmıştır ve 20. yüzyıl boyunca ABD ve Avrupa genelinde açılmaya devam edilmiştir (14).

ABD ve Kanada’da 1985 yılında Human Milk Banking Association of North America (HMBANA) adında kar amacı gütmeyen, insan sütü bankacılık sistemi kurulmuştur. HMBANA sütleri Holder metodu ile pastörilize etmektedir ve sayısı zaman içerisinde artış göstermektedir. ABD’de 20, Kanada ise 4 tane donör süt bankası vardır. Sütleri yenidoğan yoğun bakım ünitelerine dağıtmaktadırlar. ABD’de bu işlemler resmi düzenlemeler ile ABD Gıda ve İlaç İdaresi Başkanlığı (Food and Drug Administration-FDA)’nın gözetimi ile yapılmaktadır. ABD’deki hastanelerin çoğunluğunda donör sütün endikasyonu için ilk olarak bebeğın kilosuna bakılmaktadır. 1500 gramın altındaki pretermlere, kendi annesinin sütüne ulaşamadığı durumda standart olarak verilmektedir (5).

Birçok ülkede yaygınlaşan anne sütü bankacılığı uygulaması, Türkiye’de geleneksel ve dini inançlar, etik sorunlar, ailelerin donör sütün güvenilirliği hakkındaki endişeleri ve bilgi yetersizliği nedeniyle tartışmalı bir konudur. Bu çalışmanın amacı, İç Anadolu’nun bir ilinde yaşayan annelerin donör süt ve süt bankacılığı konusundaki bilgi ve görüşlerini incelemektir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırma kesitsel, tanımlayıcı ve karşılaştırmalı bir çalışma olup 01.10.2018-30.12.2018 tarihleri arasında, bir devlet hastanesinin kadın doğum polikliniklerine başvuran, en az bir çocuk sahibi, 18-49 yaş arasında olan, 252 gönüllü anneden oluşmaktadır.

Veri toplamada araştırmacı tarafından oluşturulan veri toplama formu kullanılmıştır. Bu formda anneye ait sosyodemografik özellikler (yaşı, eğitim durumu, ailenin gelir durumu, aile tipi, çalışma durumu, yaşadığı yer), annenin doğumuna ve emzirme durumuna ait özellikler, donör süt ve süt bankalarına ilişkin görüşleri oluşturmaktadır. Annelerin donör süt ve süt bankalarına ilişkin görüşleri üçlü likert tipte “Katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “ Kararsızım” şeklinde hazırlanmıştır. Veri toplama formu araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşülerek yaklaşık 10 dakikada doldurulmuştur.

Çalışmanın yapılabilmesi için T.C. Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı alınmıştır (Onay Tarihi: 30.05.2018 ve Sayı: 35). Ayrıca çalışmanın Çankırı Devlet Hastanesi’nde yapılması için Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü’nden (Onay Tarihi: 12.07.2018 ve Sayı: 603) gerekli izinler alınmıştır.

İstatistiksel Analiz: Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, IBM SPSS Statistics 21 (Statistical Package for Social Sciences) (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY: IBM Corp.) paket programından yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluğunun testi için Shapiro Wilk testi kullanılmıştır. Kategorik veriler sıklık (n) ve yüzde (%) olarak belirtilmiştir. Normal dağılıma uygunluk göstermeyen çapraz tabloların analizinde Monte Carlo Ki-kare testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak önemlilik düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması $33 \pm 7,233$ olup %40,9’u ortaöğretim mezunu, %77,4’ü çekirdek aile yapısına sahip, %59,1’i normal vajinal yolla, %82,9’u miadında doğum yapmış, %37,36’sı iki çocuk sahibi, %61,9’u geliri giderine denk, %57,1’i herhangi bir işte çalışmayan, %75,4’ü il merkezinde yaşayan annelerdir. Ayrıca çalışmadaki annelerin %90,9’u bebeğini emzirmiş, %3,2’si tanıdığı başka bir bebeğe sütannelik yapmıştır (Tablo 1).

Araştırmaya katılan annelerin, %47,6’sı daha önce anne süt bankasını duyan, %55,2’si Türkiye’de anne sütü bankalarının kurulmasını destekleyen, %41,7’si anne sütü bankalarının güvenilirliği olduğu yönünden kararsız olan, %58,3’ü anne sütü bankasından alınan sütleri mamadan daha iyi bir seçenek olarak değerlendiren annelerdir. Bunun yanı sıra annelerin %66,3’ü sterilliliğinden emin olunan banka sütünün bir bebeğe verilebileceği görüşündedir (Tablo 2).

Tablo 1. Annelerin Tanıtıcı Özellikleri

DEĞİŞKENLER	n	%	DEĞİŞKENLER	n	%
Annelerin Eğitim Durumları			Gelir Durumu		
Okur-Yazar Değil	3	1,2	Gelir giderden fazla	46	18,3
İlköğretim	72	28,6	Gelir gidere eşit	156	61,9
Ortaöğretim	103	40,9	Gelir giderden az	50	19,8
Üniversite	74	29,4			
Aile Tipi			Yaşanılan Yer		
Çekirdek	195	77,4	İl	190	75,4
Geniş	50	19,8	İlçe/Kasaba	59	23,4
Parçalanmış	7	2,8	Köy	3	1,2
Doğum Şekli			Çalışma Durumu		
Normal Vajinal Yol	149	59,1	Çalışıyor	108	42,9
Sezaryen	101	40,1	Çalışmıyor	144	57,1
Her ikisi de	2	0,8			
Bebeğin Gestasyon Yaşı			Doğum Sayısı		
20-37 hafta	35	13,9	1	74	27,10
38-41 hafta	209	82,9	2	102	37,36
42 hafta ve sonrası	8	3,2	3	66	24,17
Yaş	33±7,233		4 ve üzeri	31	11,35
Annelerin Emzirme Durumu			Sütanne olma durumu		
Evet	229	90,9	Evet	8	3,2
Hayır	23	9,1	Hayır	244	96,8
Toplam	252	100	Toplam	252	100

Annelerin %45,6'sı sindirimi kolay olduğu için donör anne sütünün erken doğan bebeklere verilebileceği, %56,7'si yeterli sütü olmayan annelerin bebeklerinin beslenmesinde banka sütünün iyi bir fırsat olabileceği, %51,2'si bebeğe mama verildiği halde yeterli büyüme gelişme olmuyorsa banka sütü önerebileceği, %43,3'ü kendi sütünü süt bankasına bağışlayabileceği, %49,2'si başka annelere süt bankasından anne sütü almalarını önerebileceği görüşündedir. Buna karşın %43,7'si ihtiyacı olduğunda kendi bebeği için süt bankasından süt almak istemediğini bildirmiştir (Tablo 2).

Kadınlar, süt bankasından yararlanmak istememe nedenini, %67,9 oranında hastalık bulaşma endişesi, %48,8 oranında dini açıdan sakıncalı olması olarak belirtmişlerdir. Annelerin %61,9'u süt bağışında bebeğin cinsiyetini önemli bulmaktadır. Ayrıca %66,3'ü süt veren ve sütü alan aile kayıt altına alınıp birbirlerini tanırlarsa süt bankasının mantıklı olacağı görüşündedir (Tablo 2).

Tablo 2. Annelerin donör süt ve süt bankacılığına ilişkin görüşleri

GÖRÜŞLER	Katılıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Kararsızım (%)
Anne sütü bankasını daha önce duydum.	47,6	41,2	11,2
Türkiye’de anne sütü bankalarının kurulmasını desteklerim.	55,2	22,6	21,8
Anne sütü bankalarının bebek sağlığı açısından güvenilir olduğunu düşünüyorum.	32,5	25,8	41,7
Anne sütü bankasından alınan sütler mamadan daha iyi bir seçenektir.	58,3	19,8	21,8
Sterilliliğinden emin olunan banka sütü, bebeğe verilebilir.	66,3	18,3	15,4
Erken doğan bebeklere sindirimi kolay olduğu için donör anne sütü verilebilir.	45,6	30,6	23,8
Yeterli sütü olmayan annelerin bebeklerinin beslenmesinde banka sütü iyi bir fırsat olabilir.	56,7	20,6	22,6
Bebeğe mama verildiği halde yeterli büyüme gelişme olmuyorsa banka sütü önerebilirim.	51,2	23,4	25,4
İhtiyacım olduğunda bebeğimi beslemek için süt bankasından süt alabilirim.	32,1	43,7	24,2
Kendi sütümü süt bankasına bağışlayabilirim.	43,3	32,9	23,8
Başka annelere süt bankasından anne sütü almalarını önerebilirim.	49,2	28,2	22,6
Süt bankasından yararlanmak istememe nedeni hastalık bulaşma endişesi olabilir.	67,9	19,8	12,3
Süt bankasından yararlanmak istememe nedeni dini açıdan sakıncalı olması olabilir.	48,8	34,1	17,1
Süt bağışında bebeğin cinsiyeti önemlidir.	26,2	61,9	11,9
Süt veren ve sütü alan aile kayıt altına alınır, birbirlerini tanırlarsa süt bankası mantıklıdır.	66,3	19,4	14,3

TARTIŞMA

Amerikan Pediatri Akademisi (American Academy of Pediatrics-AAP)'nin önerisine göre preterm bebeklerin beslenmesinde anne sütü tercih edilmelidir. Eğer bebeğin kendi anne sütü yoksa veya herhangi bir nedenle alamıyorsa (annede AIDS, enfeksiyonel hastalıklar, psikotik ilaç kullanımı, bebekteki bazı metabolik hastalıklar) ilk seçenek olarak donör anne sütü kullanılmalıdır (5). Bu öneri Türkiye gibi İslam dinin yaygın olduğu toplumlarda dini açıdan donör sütün risk oluşturduğu gerekçesi ile uygulanamamaktadır.

Araştırmaya katılan annelerin %41,2'si daha önce hiç anne sütü bankasını duymamıştır ve eğer Türkiye'de anne sütü bankası kurulması planlanacaksa %55,2'si kurulmasını destekleyebileceklerini, %58,3'ü anne sütü bankasından alınan sütleri mamadan daha iyi bir seçenek olarak gördüklerini, %45,6'sı sindirimi kolay olduğu için donör anne sütünün erken doğan bebeklere verilebileceğini, %56,7'si yeterli sütü olmayan annelerin bebeklerinin beslenmesinde banka sütünün iyi bir fırsat olabileceğini, gerekirse %43,3'ü kendi sütünü süt bankasına bağışlayabileceğini, %49,2'si başka annelere süt bankasından anne sütü almalarını önerebileceğini, fakat %43,7'si kendi bebeği için ihtiyaç duyarsa süt bankasından süt almak istemediğini belirtmişlerdir. Gürol ve arkadaşlarının (2013) Doğu Anadolu'da yaptığı çalışmada annelerin %90,6'sı süt bankacılığı hakkında daha önce bir şey duymadıklarını, %64,0'ı sütlerini bağışlayabileceklerini bildirmişlerdir (16). Karadağ ve arkadaşlarının (2015) Türkiye'nin doğusunda bir ilde yaptığı çalışmaya göre de annelerin %49,9'u anne sütü bankalarının kurulmasını desteklediğini, %44,2'si anne sütü bankası kurulması halinde kendi sütünü bağışlayabileceklerini, anne sütü alamayan bebekler için en iyi besinin, %50,2 oranında formül süt, %29,4 donör anne sütü olduğunu, %30,7'si bebeğin annesini tanırlarsa kendi sütlerinin olmaması durumunda başka bir anne sütü verebileceklerini, %24,6'sı ailelerini tanımasalar bile diğer bebekleri emzirebileceklerini belirtmişlerdir. Annelerin donör süt bankacılığına yönelik tutum ve davranışlarında meslek, yaş ve eğitim düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (13). Türkiye'nin farklı bölgelerinde yapılan çalışmalar çalışmamızla benzer sonuçlar göstermekte olup anne sütü paylaşımına ilişkin olumlu görüşler çoğunluktadır. Bunun nedeni sütanneğin kültürel olarak varoluşu, ihtiyacı olan bireylere yardım etme isteği ve bunun getirdiği maneviyat duyguları olabilir. Bu duygu ve düşüncelere sahip farklı toplumlar da bulunmakta olup Ibarra Peso ve arkadaşları (2018) tarafından Şili'de yapılan fenomenolojik yaklaşımlı bir nitel çalışmada kadınlar, anne sütü paylaşımını "cömertlik gerektiren bir olgu" şeklinde tanımlanmıştır (17).

Araştırmamızda kadınlar, süt bankasından yararlanmak istememe nedenini ise %41,7 oranında anne sütü bankalarının güvenilirliği olduğu yönünden kararsızlık, %67,9 oranında hastalık bulaşma endişesi, %48,8 oranında dini açıdan sakıncalı olması olarak belirtmişlerdir. Süt bağışında %61,9'u bebeğin cinsiyetini önemli bulurken, %66,3'ü süt veren ve sütü alan aile kayıt altına alınıp birbirlerini

tanırlarsa ve sterilliğinden emin olurlarsa banka sütünün mantıklı olacağı görüşündedir. Ayrıca annelerin donör süt bankacılığına yönelik görüşleri ile meslek, yaş, eğitim ve gelir düzeyi açısından istatistiksel olarak önemli bir farklılık belirlenmemiştir ($p>0,05$). Gürol ve arkadaşlarının (2013) Doğu Anadolu'da yaptığı çalışmada annelerin %36,3'ü dini bir açıdan risk oluşturduğunu, %28,9'u sosyal ve ahlaki sorunlara yol açabileceğini bildirmişlerdir (16). Karadağ ve arkadaşlarının (2015) çalışmasına göre de annelerin %49,9'u anne sütü bankalarının kurulmasını desteklediğini, %44,2'si anne sütü bankası kurulması halinde kendi sütünü bağışlayabileceklerini, anne sütü alamayan bebekleri için en iyi besinin %29,4 ile donör anne sütü olduğunu, %30,7'si bebeğin annesini tanırlarsa kendi sütlerinin olmaması durumunda başka bir anne sütü verebileceklerini, %24,6'sı ailelerini tanımasalar bile diğer bebekleri emzirebileceklerini belirtmişlerdir. Annelerin donör süt bankacılığına yönelik tutum ve davranışlarında meslek, yaş ve eğitim düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (13). Çalışma sonuçları araştırmamızla benzerlik göstermekle birlikte bu sonuçlar aslında dini ve kültürel inançların öneminden ziyade sütün hijyenik açıdan güvenilirliği ve anne sütü bankaları konusunda bilgi eksikliğinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalarda hepatit virüsleri veya HIV gibi bir enfeksiyona neden olan pastörize donör anne sütü vakalarının olmadığı ve yenidoğana verilmiş donör anne sütünde yenidoğanlarda meydana gelen bu tip bir enfeksiyon olasılığının bildirilmediğinden ve bu olasılığın çok düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir (5). Anneler, pastörize edilmiş donör sütün kullanımı, donörlerin taranması, sütün toplanması, depolanması, pastörize edilmesi ve ardından insan sütü bankaları yoluyla dağıtılması için uygun önlemlerin alınması durumunda güvenli olacağı bilgisine sahip değildirler. Bunun nedeni anne sütü bankalarında gerçekleştirilen bakteriyel analizlerin, pastörilizasyon yöntemlerinin tanıtılmamasından ya da mevcut tanıtımın yeterli olmamasından kaynaklanabilir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamız, annelerin çoğunluğunun donör süt ve süt bankaları konusunda dini ve kültürel inançların öneminden ziyade, bilgi eksikliğinin olduğunu göstermektedir. Toplumun bu konudaki kararsızlıkları, doğru kaynaklardan verilen bilgilendirme sayesinde giderilebilir. Annenin kendi sütü donör süttten üstündür. Sütanneler, birçok toplumda çok eskilerden beri anneden ya da bebekten kaynaklı nedenlerle anne sütü alamayanların süt ihtiyacını karşılamışlardır ve karşılamaktadırlar. Çalışmalar donör sütün, anne sütü bulunmadığında veya anne süt sağlayamadığında yüksek riskli bebekler için kullanılabilirliğini göstermektedir. Bağışçı annelerin bilgileri kayıtlara işlenebilir, sütleri aynı cinsiyette olan bebeklere verilebilir. Başka bir çocuğa sahip olma düşünceleri hakkında bilgiler alınabilir. Sağlık hizmeti sağlayıcıları, pastörize edilmeden doğrudan veya gayri resmi süt paylaşımına ilişkin riskleri ve yararları tam olarak açıklayan politikaları savunmalıdır. Süt bankalarının kurulumu için hemşireler, çocuk hekimleri, neonatologlar birlikte çalışabilir. Bu önerilerin yanı sıra Türkiye seküler bir ülkedir, resmi bir dini yoktur. Ülkede nüfusun büyük bir kısmını Müslümanlar oluşturmakla birlikte farklı dine ve inanca mensup vatandaşlar da yer almaktadır. Bu nedenle sütanneliğin dini boyutu ebeveynlerin tercihine bırakılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization (WHO) and UNICEF. Global strategy for infant and young child feeding. Geneva, Switzerland: 2009. Available from: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44117/9789241597494_eng.pdf;jsessionid=CC0E1F5B6DB2B99BB682D4EE9B2EF55B?sequence=1
2. TC Sağlık Bakanlığı Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı, 2017.
<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cocukergen-bp-liste/1443-anne-s%C3%BCt%C3%BCn%C3%BCn-te%C5%9Fviki-ve-bebek-dostu-sa%C4%9Fl%C4%B1k-kurulu%C5%9Flar%C4%B1-program%C4%B1.html> Erişim Tarihi: 14.01.2019.
3. Türk Neonatoloji Derneği, Prematüre ve Hasta Term Bebeğin Beslenmesi Rehberi, 2018.
<http://www.neonatology.org.tr/neonatoloji/tani-ve-tedavi-protokolleri/> Erişim Tarihi: 14.01.2019.
4. Colaizy TT, Donor Human Milk for VLBWs: Patterns of Usage, Outcomes, and Unanswered Questions. *Curr Opin Pediatr.* 2015;27(2):172-6.
5. American Academy of Pediatrics-AAP Committee on Nutrition, AAP Section on Breastfeeding. AAP Committee on Fetus and Newborn. Donor Human Milk for the High-Risk Infant: Preparation, Safety, and Usage Options in the United States. *Pediatrics.* 2017;139(1):e20163440.
6. Vohr BR, Poindexter BB, Dusick AM, McKinley LT, Wright LL, Langer JC et al. Beneficial Effects of Breast Milk in the Neonatal Intensive Care Unit on the Developmental Outcome of Extremely Low Birth Weight Infants at 18 Months of Age. *Pediatrics.* 2006;118(1):e115-e123.
7. Schanler RJ, Lau C, Hurst NM, Smith EOB. Randomized Trial of Donor Human Milk Versus Preterm Formula as Substitutes for Mothers' Own Milk in the Feeding of Extremely Premature Infants. *Pediatrics.* 2005;116(2):400-6.
8. Vieira AA, Soares FVM, Pimenta HP, Abranches AD, Moreira MEL. Analysis of the influence of pasteurization, freezing/thawing, and offer processes on human milk's macronutrient concentrations. *Early Human Development.* 2011;87:577-80.
9. Ramli N, Ibrahim NR, Hans VR. Human milk banks: The benefits and issues in an Islamic setting. *East J Med.* 2010;15:163-7.
10. Al-Naqeeb NA, Azab A, Eliwa MS, Mohammed BY. The introduction of breast milk donation in a Muslim country. *Journal of Human Lactation.* 2000;16(4):346-50.
11. Hsu HT, Fong TV, Hassan NM, Wong HL, Rai JK, Khalid Z. Human milk donation is an alternative to human milk bank. *Breastfeed Medicine.* 2012;7(2):118-22.

12. El-Khuffash AL, Unger S. The concept of milk kinship in Islam: Issues raised when offering preterm infants of muslim families donor human milk. *Journal Of Human Lactation*. 2012;28(2):125-7.
13. Karadag A, Ozdemir R, Ak M, Ozer A, Dogan DG, Elkiran O. Human milk banking and milk kinship: Perspectives of mothers in a Muslim country. *J Trop Pediatr*. 2015;61(3):188-96.
14. Moro GE. History of Milk Banking: From Origin to Present Time. *Breastfeeding Medicine*. 2018;13(S1).
15. Jones F. History of North American donor milk banking: One hundred years of progress. *J Hum Lact*. 2003;19:313-8.
16. Gürol A, Özkan A, Çelebiođlu H. Turkish women's knowledge and views regarding mother's milk banking. *Collegian*. 2013;206:1-6.
17. Ibarra Peso J, Meza Vásquez S, Aguayo Gajardo K. Experiences, beliefs and attitude on donation of human milk in women of Arauco province. *Rev Chil Pediatr*. 2018;89(5):592-9.